УДК 37.048:004

Дмитро Закатнов, кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувач відділом виховання і професійної кар'єри,
Інститут професійної освіти НАПН України,
м. Київ, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ З КАР'ЄРИ

Анотація. Перехід на дистанційну й змішану форми навчання, зумовлений російською військовою агресією, потребує забезпечення закладів освіти сучасними комп'ютерними програмами профорієнтаційного спрямування, доступними не лише на шкільних комп'ютерах, а й для здійснення профорієнтаційної роботи та консультування з професійної кар'єри в дистанційній формі для усіх учнів, незалежно від місця їх перебування та локації закладу освіти. Сьогодні в Україні функціонує декілька порталів, які надають можливість в онлайн режимі надавати безкоштовні послуги з професійної консультації, професійної інформації, професійного підбору тощо. При цьому існує багаторічний зарубіжний позитивний досвід здійснення інформатизації професійної орієнтації та консультування з професійної кар'єри учнівської молоді, який може бути використаним у системі освіти України.

Ключові слова: професійна орієнтація, консультування з професійної кар'єри, здобувачі освіти, цифрові технології, інтерактивні методи.

Abstract. The transition to distance and mixed forms of education, caused by Russian military aggression, requires the provision of educational institutions with modern career guidance computer programs, available not only on school computers, but also for conducting career guidance work and professional career counseling remotely for all students, regardless of their place of stay and the location of the educational institution. Today, several portals operate in Ukraine, which provide the opportunity to provide free online services for professional consultation, professional information, professional selection, etc. At the same time, there is a long-term positive foreign experience of informatization of professional orientation and counseling on the professional career of schoolchildren, which can be used in the education system of Ukraine.

Keywords: vocational guidance, professional career guidance, education seekers, digital technologies, interactive methods.

Відновлення й подальша розбудова економіки України, яка зазнала значних

втрат внаслідок повномасштабною військовою агресією росії, ставить підвищені вимого щодо людського капіталу країни, під яким розуміється сукупність знань, умінь, навичок, компетентностей, досвіду, здоров'я, мотивації та інших якостей людини, які забезпечують її здатність до продуктивної праці й створення економічної та соціальної цінності [2]. За такого підходу професійна орієнтація та консультування з кар'єри розглядаються як механізми розвитку людського капіталу, оскільки можуть не лише сприяти вибору професії відповідно до наявних у людини здібностей та здатностей, але й її кар'єрну мобільність. Вирішення комплексу проблем, пов'язаних з професійною орієнтацією та консультування з кар'єри, передбачає використання комплексу інноваційних технологій, які можуть реалізовуватися, зокрема, шляхом їх цифровізації.

Прикладом послідовного переходу від паперових профорієнтаційних технологій до ІКТ є цифрова платформу O*NET (Occupational Information Network), створена у США. З 1939 р. у США видавався офіційний довідник професій Dictionary of Occupational Titles (DOT), розроблений Міністерством праці США. Він містив стандартизовані описи тисяч професій (трудові функції, вимоги до працівників, умови праці, професійні навички та кваліфікації та ін..) і використовувався службами зайнятості, роботодавцями, кар'єрними консультантами тощо. У 90-х рр. система DOT почала втрачати актуальність як через швидкі зміни ринку праці, так і розширення можливостей та доступності засобів обчислювальної техніки. Тому її замінила офіційно запущена у 1998 р. цифрова система O*NET (https://www.onetonline.org/), яка забезпечує інформаційну підтримку професійної орієнтації та кар'єрного консультування шляхом надання актуальних даних про професії, компетентності та потреби ринку праці.

Серед комплексу послуг, пов'язаних з ознайомленням вимог до людини, що ставляться певними професіями (здібності, знання, навички і т. ін.), на порталі розміщено й онлайн-тести, які дозволяє визначити сферу професійної діяльності, що відповідає інтересам та практичному досвіду особистості (O*NET Interest

Profiler, https://www.mynextmove.org/explore/ip). Їх побудовано на засадах теорії Джона Холанда [3] й вони дозволяє виявити, якому типу особистості й, як наслідок, професійного середовища, належить респондент. За результатами тестування формується перелік професій, які відповідають інтересам, досвіду та можливостям особи, що тестуються. Респондент має можливість в онлайн-режимі ознайомитися з описами професій, які є потенційно підходящими для нього (на порталі розміщено інформацію щодо понад 1000 актуальних професій). [1]. . Портал ONET є однією з найбільших цифрових систем професійної інформації у світі: за даними ONET Resource Center (https://www.onetcenter.org/overview.html?utm_source=chatgpt.com), O*NET OnLine щомісячно відвідують понад 2,3 млн користувачів, а вебсервіси системи обробляють понад 30 млн. запитів на місяць.

Онлайн консультування з професійної кар'єри здійснюється й у багатьох країнах Європи. У Великій Британії функціонує портал National Careers Service (https://nationalcareers.service.gov.uk/), який надає послуги онлайн консультування стосовно вибору майбутньої професії (https://nationalcareers.service.gov.uk/discover-your-skills-and-careers/assessment/short/1), а також надає розгорнуту інформацію щодо професій, зокрема – попиту на них. Крім загальнодержавного також функціонують відповідні портали у Шотландії, Уельсі, Північної Ірландії. Різноманітні онлайн послуги стосовно професійної орієнтації та розвитку кар'єри надаються в Австрії. Наприклад, онлайн тестування на порталі «Talente Check» (https://www.wko.at/ooe/bildung-lehre/talente-check) дозволяє виявити схильності до підприємницької та технічної (інженерної і т. ін.) діяльності (https://www.wko.at/ooe/bildung-lehre/talente-check). Міністерство освіти і науки Естонії запустило новий портал (https://haridusportaal.edu.ee/), який стане основним порталом для інформації про освіту та ринок праці та з питань розвитку кар'єри й на якому розміщено практичну веб-сторінку для планування кар'єри (https://haridusportaal.edu.ee/artiklid/karj%C3%A4%C3%A4ri-kujundamine). У Туреччині існує низка порталів з консультування з професійної кар'єри, наприклад,

портал «Моя кар’єра та моє життя», призначений для надання молоді допомоги стосовно набуття професійно-технічної освіти. Цей портал також надає інформацію про професійну освіту за кордоном, навчання слухачів, можливості кар’єрного росту, методи співбесіди, професії майбутнього та огляд розвитку професійної освіти в Туреччині (https://meslegimhayatim.meb.gov.tr/).

Список використаних джерел

1. Закатнов Д. Інформатизація професійної орієнтації та консультування з професійної кар’єри учнівської молоді: вітчизняні та зарубіжні практики. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації.* 2024. С.163-168. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740089/ (дата звернення 05.05.2026).
2. Своробович Л.М. Роль людського капіталу в розвитку територіальних соціально-економічних систем. *Вісник соціально-економічних досліджень*, № 3 (67), 2018. С. 184-198.
3. Holland J. L. Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments. 3rd ed. Odessa, FL : Psychological Assessment Resources, 1997. 303 p.